

MEDIJI O ZDRAVSTVU

utorak, 29. jun 2021.godine

BLIC:

DOSIJE "DELTA SOJ" Pitanje je trenutka kada će ova varijanta kovida doći u Srbiju i od njega direktno zavisi kako će izgledati UDAR KORONE NA JESEN

RTS:

Kisić Tepavčević za RTS: Ohrabruju brojke, ali strahujemo od jeseni koja pogoduje širenju virusa

NOVOSTI:

NAJNOVIJA ISTRAŽIVANJA POKAZUJU: Korona izaziva kognitivne poremećaje i depresiju

N1:

Dr Radovanović o 5 sumnji u Sinofarm koje plaše naše lekare

DANAS:

Kako je pandemija koronavirusa uticala na korisnike psihijatrijskih usluga

The screenshot shows a news article from Blic.rs. The main headline reads: "DOSIJE "DELTA SOJ" Pitanje je trenutka kada će ova varijanta kovida doći u Srbiju i od njega direktno zavisi kako će izgledati UDAR KORONE NA JESEN". Below the headline, there is a photograph of two men in business suits walking across a crosswalk in front of a modern building labeled "NOVA 3. ZGRADA". To the right of the headline, there is a smaller image of a scientist in a protective suit looking through a microscope at a COVID-19 virus model. Further down the page, there is a sidebar advertisement for a Kia car with the text "#Uživajte U Životu Novi Sportage već od € 18.999 ili 169 € mesečno". The bottom of the screen shows a Windows taskbar with various icons.

DOSIJE "DELTA SOJ" Pitanje je trenutka kada će ova varijanta kovida doći u Srbiju i od njega direktno zavisi kako će izgledati UDAR KORONE NA JESEN

Takozvana delta varijanta kovida ili "indijski soj" otkriven je u više od 70 zemalja sveta, a prognoze naših stručnjaka kažu da ga verovatno ima i kod nas, samo još nije izolovan. Ovaj podatak odmah je nametnuo pitanje koliko jak udar korone možemo zapravo da očekujemo na jesen.

Veoma zarazna varijanta korona virusa prvi put je detektovana u Indiji a do sada je, prema Svetskoj zdravstvenoj organizaciji, pronađena i u Kini, Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji. Približila se i našem komšiluku - detektovana je u Hrvatskoj, Severnoj Makedoniji i Austriji.

U Indiji, gde je "eksplodirao" u aprilu i maju i uzrokovao javnu zdravstvenu krizu, delta soj (ranije poznat kao dupli mutant) je sada dominantan, baš kao i u Velikoj Britaniji, gde ima ideo u preko 90 odsto novih slučajeva. To je nateralo Borisa Džonsona, britanskog premijera, da odloži planove o ponovnom otvaranju zemlje na još mesec dana. Veruje se da je delta soj oko 60 odsto više zarazan od prethodne alfa varijante, koja je pre njega dominirala ostrvskom državom.

S obzirom na to da smo otvorena zemlja pa ljudi i roba slobodno putuje, naši stručnjaci prognoziraju da je samo pitanje dana kada ćemo detektovati ovu varijantu virusa i u Srbiji.

- Nemam informaciju da se u Srbiji pojavio delta soj korona virusa, ali je jasno da je pitanje trenutka kada će virus koji tako dominira pokriti čitav svet - rekao je juče dr Predrag Kon, epidemiolog i član Kriznog štaba.

Ovu informaciju potvrdio je i Aleksandar Vučić, predsednik Srbije, koji nije dao tako optimistične prognoze za jesen.

- Užasno se plašim nadolazeće jeseni, i užasno se plašim za nevakcinisano stanovništvo. Mi ćemo krenuti verovatno da dajemo treću dozu vакcine. Ovaj delta soj kosi sve pred sobom, i kada dođe u većem obimu, plašim se da nećemo imati adekvatan odgovor. Britanija je cela vakcinisana, a imaju problem - rekao je predsednik.

Doktor Kon je ipak napomenuo da će zavisiti od nekoliko faktora kakv ćemo "udar" korone pretrpeti. Prvenstveno će se pratiti broj vakcinisanih, a onda i broj zaraženih.

- Vrlo je bitno da li će u većim klasterima, grupama, taj virus ući u zemlju ili će ući pojedinačno i kakva je situacija što se tiče mogućnosti njegovog širenja. Mi imamo relativno solidnu situaciju, u smislu da imamo vakcinisanosti dosta, ali imala je i Britanija, ima je i Izrael, pa je Izrael od sredine juna do sada udesetostručio novozaražene - kazao je Kon.

On je govoreći o bržem širenju delta soja korona virusa naveo da se spominje brže prenošenje za 40 do 60 odsto.

- Prvobitni virus se prosečno prenosio od jednog zaraženog na drugog na tri novozaražena, a ovaj se prosečno prenosi na pet. Upravo zato i obuhvat vakcinacijom mora biti znatno veći da bismo sprečili to njegovo prenošenje - objasnio je Kon.

Istakao je da se u Velikoj Britaniji činilo da se smrtnost održava dok raste broj zaraženih, ali da se u poslednjih pet dana povećava i broj umrlih.

- Otprilike neke četiri nedelje kasni to povećanje smrtnosti ili smanjenje, zavisi kakva je situacija, mi ne možemo sa sigurnošću reći da li je ovo soj koji je invazivniji. U svakom slučaju, pominje se, vrlo često govore da se radi o soju koji više liči na grip i daje relativno blaže oboljenje, ali su još uvek to samo preliminarni utisci - rekao je Kon.

Ipak najoptimističnije prognoze dao je dr Milanko Šekler, imunolog i mikrobiolog sa Veterinarskog specijalističkog instituta u Kraljevu. On navodi da mu se zapravo sviđa to što se virus lakše prenosi i ima nove simptome jer, ukratko, to znači da mutira u slabiju verziju.

- Indijski soj lakše se prenosi, manja količina je potrebna da se zarazite. Niko nije objavio da je taj soj patogeniji, smrtonosniji, čak ima podataka iz Velike Britanije da se glavobolja pojavljuje kao simptom. Indijski soj podseća više na grip, lakše se prenosi. Ovaj oblik korona virusa je možda korak u dobrom smeru – obično kada virus postaje prenosiviji, manje je patogen - priča Šekler.

Kada je virus patogeniji, on se teže prenosi, recimo SARS i MERS, rođaci SARS-a 2, koji su se pojavljivali 2004. i 2012. Teško su se prenosili i zato su suzbijeni bez vakcinacije, pojasnio je dr Šekler, između ostalog.

- Meni se sviđa što se lakše prenosi i što se pojavljuju novi simptomi koji su blaži, jer po mom mišljenju, može lako da se desi da je to korak u mutaciji u dobrom smeru. Stalno se plašimo da će mutacije biti loše po nas, da vakcina u slučaju mutacija neće biti delotvorna, da će biti veća smrtnost, a šta ćemo ako se pokaže da je od ove mutacije smrtnost manja - zaključio je Šekler.

Postaje dominantan u svetu

Globalno, broj slučajeva zaraze veći je od 177,8 miliona, dok je od kovida umrlo 3,8 miliona ljudi, podaci su portala Worldometers.info. SAD su i dalje prve u svetu po broju zaraženih (34,3 miliona) i umrlih (više od 616.000). Indija je druga po broju infekcija, skoro 30 miliona, a treća po broju umrlih, skoro 382.000, iza Brazila gde je od kovida umrlo malte pola miliona ljudi, a zaraženo je 17,6 miliona. Britanija sa 4,58 miliona zaraženih i skoro 128.000 umrlih vodi u Evropi, dok je u svetu sedma po broju inficiranih, a peta po broju umrlih.

Kina, u kojoj je virus prvi put otkriven krajem 2019, prema zvaničnim brojkama ima više od 91.500 zaraženih i 4.600 umrlih.

Da li su vakcine efikasne protiv delta soja?

Stručnjaci kratko kažu da jesu. Oni koji primaju vakcine u režimu dve doze, važno je da prime obe. Stručnjaci se generalno slažu da je vakcinacija najbolja odbrana od svih sojeva koji cirkulišu svetom, uključujući delta.

Nedavna studija otkrila je da vakcine kompanija "Fajzer/Bajontek" i "AstraZeneka" veoma su efikasna zaštita protiv "duplog mutanta", iako je njihova efikasnost veća kod alfa nego delta varijante. Javno zdravstvo Engleske otkrilo je da dve doze "fajzera" pružaju 96 odsto zaštite od razvijanja težih simptoma i hospitalizacije, dok vakina "AstraZeneka" pruža 92% zaštite, piše "Hil".

Prema studiji, urađenoj u aprilu i maju nad preko 12.000 slučajeva, "fajzer" je efikasan 88 odsto protiv simptomatske bolesti dve nedelje nakon primanja druge doze, a "Astrazeneka" 60 odsto.

Ipak, efikasnost vakcine je, prema studiji, bila "značajno niža" kod onih koji su primili samo jednu dozu. I "fajzer" i "astrezeneka" su nakon jedne doze bile 33 odsto efikasne protiv delta varijante.

To je potvrdio i dr Kon. On je naglasio da nas postojeće vakcine štite i od novih sojeva.

- Upravo je to jedini izlaz iz ove situacije i ne znam baš da biram reči kako da se prenese to našem stanovništvu, da sada sve direktno zavisi od mladih ljudi, da li jesu ili nisu vakcinisani, jer nama sada nailazi period raznih proslava, raznih festivala, raznih događaja na kojima će biti okupljanja. Ta okupljanja će biti bezbedna samo ako se okupljaju zaštićeni ljudi - istakao je Kon.

Posavetovao je sve koji nisu vakcinisani da ne idu na takva okupljanja.

- Zato što je u Velikoj Britaniji odnos onih koji su vakcinisani i onih koji nisu je 1:25. Kod nas vam je trenutno situacija da imate sada, poslednji podatak u Batajnici, nijedan koji leži tamo nije vakcinisan. Prema tome, toliko su snažni podaci o tome kakvu zaštitu daje vakcina da ne treba više o tome mnogo pričati. Treba samo uveriti ljudi, pogotovo mlade, da treba da se vakcinišu - kazao je Kon.

Epidemiolog je istakao da ukoliko bude dovoljnog broja vakcinisanih, možemo biti mirni sve i da se delta soj rasprostrani.

- Ako se budemo vakcinisali do 70 posto, moći ćemo bez obzira na svu situaciju u svetu da budemo potpuno mirni najesen - istakao je Kon.

Kisić Tepavčević za RTS: Ohrabruju brojke, ali strahujemo od jeseni koja pogoduje širenju virusa

Posle 15 meseci u staračkim domovima nema više zaraženih ni među korisnicima, ni među zaposlenima. Mali broj novozaraženih od koronavirusa u našoj zemlji ohrabruje, ali jedini način da jesen i porast respiratornih infekcija dočekamo spremno je da se u što većem broju vakcinišemo, rekla je za RTS ministarka za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Darija Kisić Tepavčević.

KORONAVIRUS U SRBIJI

Kisić Tepavčević za RTS: Ohrabruju brojke, ali strahujemo od jeseni koja pogoduje širenju virusa

Epidemska situacija nesigurna, mlađi odučujuća karku u borbi protiv koronavirusa

Premalo još 8 pacijenta, koronavirus zaražene još 84 osobe

Kon za RTS. Delta soj pokriva svet, vakcine štite od njega, nevakcinisani da ne idu na okupljanja

Gostovanje Darije Kisić Tepavčević u Jutarnjem dnevniku

Kisić: Povoljna epidemiološka situacija rezultat stručnog i pozitivnog rada zaposlenih, ali i vakcinacije koja je u ovim ustanovama najobuhvatnija, rekla je ministarka Darija Kisić Tepavčević gostujući u Dnevniku RTS-a.

Prvi put od početka epidemije koronavirusa više nema zaraženih među korisnicima i zaposlenim u socijalnim ustanovama. To je rezultat stručnog i pozitivnog rada zaposlenih, ali i vakcinacije koja je u ovim ustanovama najobuhvatnija, rekla je ministarka Darija Kisić Tepavčević gostujući u Dnevniku RTS-a.

Tunel "Brđani" bez struje

Hiljadu voćara u Toplici čeka cenu vrline, a jedan ima i brigu više

A PTC ANDROID APLIKACIJA

Kisić Tepavčević za RTS: Ohrabruju brojke, ali strahujemo od jeseni koja pogoduje širenju virusa

Posle 15 meseci u staračkim domovima nema više zaraženih ni među korisnicima, ni među zaposlenima. Mali broj novozaraženih od koronavirusa u našoj zemlji ohrabruje, ali jedini način da jesen i porast respiratornih infekcija dočekamo spremno je da se u što većem broju vakcinišemo, rekla je za RTS ministarka za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Darija Kisić Tepavčević.

Prvi put od početka epidemije koronavirusa više nema zaraženih među korisnicima i zaposlenim u socijalnim ustanovama. To je rezultat stručnog i požrtvovanog rada zaposlenih, ali i vakcinacije koja je u ovim ustanovama najobuhvatnija, rekla je ministarka Darija Kisić Tepavčević gostujući u Dnevniku RTS-a.

"To je bio veliki dan za celokupni sistem socijalne zaštite, jer je to najosetljivija grupa korisnika. To je, pre svega, rezultat stručnosti i požrtvovanosti zaposlenih u socijalnim ustanovama. Uz to, kada je počela vakcinacija 24. decembra, korisnici socijalnih ustanova bili su prvi na listi prioriteta i vakcinisano je preko 90 odsto korisnika, i preko 85 odsto zaposlenih. Sada se podrzumeva da nema zaraženih, ali to nije palo sa neba već veliki uspeh posebno ako pogledamo da su po Evropi ustanove socijalne zaštite i dalje žarišta", istakla je ministarka Kisić Tepavčević.

Zaposleni često nisu adekvatno nagrađeni pa ni prepoznati kao nosioci ovako važnog sistema, a to je sistem socijalne zaštite.

"Zbog toga ćemo se boriti za poboljšanje njihovog stausa, da budu izjednačeni sa zdrastvenim radnicima, a planiramo izgradnju novih ustanova socijalne zaštite i nova zapošljavanja", navela je ministarka za rad, boračka i socijalna pitanja.

Kao epidemiolog razume da su se ljudi malo opustili posle teških meseci koji su za nama, a tome u prilog ide i lepo vreme.

"Potpuno je prirodno da se ljudi ponašaju opuštenije zbog smanjenog zaražavanja, ali moramo da budemo svesni da je virus i dalje prisutan. Ono što rastužuje je činjenica da nisu svi prigrabili mogućnost dostupnosti vакcine i zato apelujem na sve koji još to nisu uradili da odvoje vreme i odu da se vakcinišu", apelovala je Kisić Tepavčević.

Kako kaže, jesen inače pogoduje širenju respiratornih infekcija i zato je važno da se vakcinišemo u što većem broju kako bi usporili rast zaraženih.

"Pitanja iz PIO su uvek predmet reformi"

U Skupštini Srbije nedavno su usvojene izmene zakona o PIO, koje se odnose na radnike kojima je ostalo pet, odnosno dve godine do penzije.

"Pitanja iz PIO su uvek predmet reformi. Promene koje su se desile u skorijoj prošlosti bile su bolne za neke, ali je takva racionalizacija imala smisla. Promene su posebno bile značajne za potpisnike socijalnog programa. To je značajan broj korisnika koji su sada zakonski regulisani kao i poljoprivrednici, frilenseri, a kriterijumi za odlazak u penziju nisu promenjeni", objasnila je ministarka Kisić Tepavčević.

Priprema se dosta propisa u ovom trenutku – o radnoj praksi, socijalnom preduzetništvu, volontiranju, a održana je i javna rasprava o propisu kojim bi se regulisali sezonski poslovi.

"Kada je u pitanju zakon koji se bavi sezonskim radnicima, posebno u poljoprivredi i oni koji rade u sivoj zoni, na građevini ili od kuće, sve relevantne grupe su uključene u pisanje nacrtog ovog zakona", rekla je ministarka.

Pomovo su najavljenе rekordne temperature zbog čega treba izbegavati boravak na otvorenom u najtoplijem delu dana, što važi i za zaposlene.

"Za one kojima je priroda posla takva da rade na otvorenom, preporuka je da se izbegava rad na visini u najtoplijem delu dana, da poslodavci obezbede prostorije za odmor i osveženje radnika, češće pauze kada mogu da skinu zaštitna odela i opremu", rekla je za RTS Darija Kisić Tepavčević

Novosti onlajn
29. 06. 2021. u 09:23

ITALIJANSKO istraživanje, predstavljeno na sedmom kongresu Evropske akademije za neurologiju (EAN), pokazalo je da virus korona SARS-CoV-2 može da izazove kognitivne i poremećaje u ponašanju kod pacijenata, kao i simptome depresije koji mogu potrajati čak i nekoliko meseci nakon oporavka.

NAPADAJU U ČOPORU: Nakon Vljure i Pacoli se obrusio na NAKON Vljure Čitaku koja je besprizorno reagovala na vrt Ricarda Genela o Vidovdanu, u istom tonu

FUDBAL DOMA SPREMINA DA EKSPLODIRA: POZNATI KNJIGA ZA ZENE I MUŠKARCE KOJI IH SVET KURS NAJAVA - AUSTRIJA PRED

88°F Mostly sunny 10:28 AM 6/29/2021

NAJNOVIJA ISTRAŽIVANJA POKAZUJU: Korona izaziva kognitivne poremećaje i depresiju

ITALIJANSKO istraživanje, predstavljeno na sedmom kongresu Evropske akademije za neurologiju (EAN), pokazalo je da virus korona SARS-CoV-2 može da izazove kognitivne i poremećaje u ponašanju kod pacijenata, kao i simptome depresije koji mogu potrajati čak i nekoliko meseci nakon oporavka.

Istraživač sa Univerziteta „San Rafael“ u Milanu Eliza Kanu kaže za Sputnjik da je istraživanje sproveđeno na katedri za neurologiju, kao i na katedri na kojoj ona radi - „Neuroimaging Research Unit“.

– Predstavila sam rezultate istraživanja na sedmom Evropskom kongresu neurologa. Ono je potvrđilo prisustvo kognitivnih i psihopatoloških poremećaja povezanih sa infekcijom kovid-19 koji se zadržavaju nekoliko meseci nakon ozdravljenja. U istraživanju je učestvovalo 49 pacijenata sa potvrđenom dijagnozom virusa korona koji su prošli opsežnu neuropsihološki pregled i magnetnu rezonancu dva meseca nakon izlaska iz bolnice i žalili su se lekarima na simptome kao što su glavobolja i konfuzija. Otkriveno je da je više od 50 odsto pacijenata imalo bar jedan kognitivni poremećaj, pretežno disleksični (problemi sa planiranjem, radnom memorijom, koncentracijom), dok je više od 30 odsto njih imalo simptome post traumatskog stresnog poremećaja ili simptome depresije.

Kakve su još probleme pacijenti imali i nekoliko meseci nakon ozdravljenja?

– Do sad nema mnogo istraživanja tokom kojih je stanje pacijenata praćeno duži period. Mi smo nastavili praćenje stanja 33 pacijenta. Deset meseci nakon izlaska iz bolnice primetili smo smanjenje kognitivnih oštećenja (sa 53 odsto na 36 odsto), ali su i dalje ostali simptomi depresije i post traumatskog poremećaja.

Koje starosne grupe su najviše bile pogodjene tim kognitivnim poremećajima?

– Starosne grupe su previše male da bi se izveli konačni zaključci. Međutim, iznenadilo nas je što su poremećaji koje smo primetili – problemi sa koncentracijom, planiranjem i operativnom obradom informacija, bili prisutni kod pacijenta uzrasta između 40 i 50 godina. Važno je istaći da su kod tih pacijenata preovladavali istovremeno izraženiji psihopatološki simptomi, na primer, depresije koji značajno utiču na kognitivne funkcije.

Da li je potrebno neuropsihološko rehabilitaciono lečenje pacijenata sa koronom?

– Naravno, važno je dobro kliničko, neurološko i neuropsihološko praćanje stanja. U slučaju pojave kognitivnih i/ili prihopatoloških problema važno je planirani intervenciju kognitivne stimulacije uživo ili na daljinu. Istovremeno, ne treba zanemariti fizički oporavak vežbanjem ili dugim šetnjama. Aerobni treninzi su neophodni za dobro kognitivno i psihološko funkcionisanje.

Naravno, još treba utvrditi da li su kognitivni i psihopatološke promene povezane direktno sa virusom korona ili se javljaju kao indirektna posledica te bolesti, a takođe treba ustanoviti da li su te promene privremene. Da bi proverili naše podatke potrebna su istraživanja sa većim brojem pacijenata i praćenje duži vremenski period.

Dr Radovanović o 5 sumnji u Sinofarm koje plaše naše lekare

Udruženje lekara Ujedinjeni protiv kovida zatražilo je od države da obavesti građane koji su primili kineski vakciju ili to planiraju kako gleda na njihovu zaštićenost od kovida 19. Član ovog udruženja, epidemiolog Zoran Radovanović objašnjava za Nova.rs da gotovo svaki četvrti ili peti srednjovečni građanin od Sinofarm vakcine neće razviti antitela, i možda čak svaki drugi stariji, kao i da će oni koji ga steknu, imunitet najverovatnije izgubiti za šest do osam meseci.

Profesor Radovanović kaže da u naučnoj literaturi nedostaju podaci o Sinofarm vakcini, ali da je do sada i na Institutu za medicinska istraživanja u Beogradu ustanovljeno da se nakon dobijanja ove vakcine sporije razvijaju antitela, kao i da njihva pojавa kod starijih građana često izostaje.

Upravo on je, ispred udruženja Ujedinjeni protiv kovida, potpisao saopštenju u kom se navodi 5 sumnji o delovanju Sinofarma. Ovo su, ukratko, te sumnje:

da u naučnoj literaturi nedostaju podaci o toj vakcini, ali se zna da ona ne dovodi do stvaranja cirkulišućih antitela kod svakog četvrtog ili petog sredovečnog primaoca,;

da je njena zaštitna moć kod starijih građana još mnogo slabija, te je pitanje da li i koliko prelazi 50%;

da se zaštita verovatno meri samo mesecima;

da je krajnje neizvesno da li bi treća doza pomogla osobama koje nisu reagovale na prethodne dve doze iste vakcine;

da su pokazane prednosti kombinovanja vakcina;

Radovanović za Nova.rs dalje elaborira ove zaključke:

“Nakon kineske vakcine neophodno je da prođe čak četiri sedmice da bi se razvila antitela, dok ste kod Fajzerove već nakon 10 dana mirni. Ali to je manje važno, važniji je podatak da se kod osoba starijih od 75 godina nakon dobijene vakcine često se ne razviju antitela”, kaže.

Podseća da je prilikom ispitivanja u Bahreinu i Ujedinjenim Arapskim Emiratima ustanovljeno da svaki četvrti ili peti građanin koji primi kinesku vakcincu ne razvije antitela, ali ta ispitivanja su rađena na mlađoj i srednjovječnoj populaciji, mlađoj od 60 godina.

“Saopštavano je i kod nas i drugim zemljama da je ta vakcina kod starijih manje delotvorna. Ne može se tačno utvrditi zbog nedostatka podataka, ali je moguće da kod starijih pojavi antitela pada čak na 50 odsto. U načelu stariji imaju slabiji imuni odgovor, ali neke druge vakcine protiv kovida mogu uspešno da podignu novo antitela”, upozorava.

Važno je, kako kaže, da građani o svemu tome budu informisani jer je bilo slučajeva da neko dobije dve doze Sinofarm vakcine, sačeka četiri nedelje i nakon toga se opusti, ode na zimovanje, zarazi se i umre.

Naglašava da dostupni podaci pokazuju i da imunitet nastao nakon primanja ova vakcine brže opadaju nego nakon Fajzerove.

“Za sada se nagađa da bi imunitet nastao od Fajzerove vakcine mogao da traje godinu, dve ili čak duže, jer je registrovan usporen pad antitela koji daje razlog za optimizam. Nakon kineske vakcine imunitet naglje opada i iz Instituta za medicinska istraživanja je već nagovešteno da će nakon šet do osam meseci biti potrebna treća doza”, objašnjava.

Sa davanjem treće doze nastaje nov problem, jer, kako kaže epidemiolog, ukoliko neko nije reagovao na prve dve doze vakcine stvaranjem antitela pitanje je zašto bi treća doza promenila situaciju.

“Bolje bi bilo da oni koji nemaju antitela, a ja bih čak rekao – svi koji su primili kinesku vakcincu, posle šest ili osam meseci, što će biti negde krajem leta, dobiju neku drugu vakcincu”, savetuje.

Pitanje je samo koliko je to ostvarivo jer Srbija ima najveće zalihe upravo Sinofarm vakcine, kao i dogovore o isporuci. Osim toga, predsednik Aleksandar Vučić je najavio da će u Srbiji biti izgrađena fabrika za proizvodnju kineske vakcine, što Radovanović vidi kao promašenu investiciju.

“Kineska vakcina na tržištu košta oko 30 evra i značajno je skuplja od drugih vakcina koje se ne prave na bazi mrtvog virusa – ne zato što hoće na njoj da zarade već zato što je tehnologija za njenu izradu skupa. Osim toga, u vreme kad bi ta fabrika mogla da počne sa radom prestaće nestaćica u svetu pa će se kupci opredeljivati za za efikasnije i efektivnije vakcine koje uz to i manje koštaju”, kaže i dodaje:

"To je moglo da prođe kada je bila nestaćica. Ja sam dobio kinesku vakcnu jer nisam htio da čekam, ali sada se očekuje da će do kraja godine biti dovoljno vakcina i za siromašnije zemlje."

Profesor napominje da oni koji su primili Sinofarm vakcnu svakako ne treba da brinu o njenoj bezbednosti jer za sada koda nje nisu utvrđene negativne posledice, pa čak nema ni indicija da utiče na povećanje sklonosti ka trombozi, kao što je slučaj sa AstraZenekom i donekle Fajzerovom vakcnom.

Danas

The screenshot shows a news article from the 'Društvo' section of the Danas.rs website. The article is titled 'Kako je pandemija kovida 19 uticala na korisnike psihijatrijskih usluga'. It features a photograph of several people in medical protective gear standing outside a building with a 'COVID' sign. To the right, there is a sidebar with an advertisement for 'Protiv Stresa i Depresije' and a weather forecast for Belgrade.

Kako je pandemija kovida 19 uticala na korisnike psihijatrijskih usluga

Sve češće se može čuti da je prethodnih godinu i više dana neizvesnosti, zaključavanja, straha od bolesti i suočavanja sa smrću od novog korona virusa donelo i pandemiju mentalnih problema. Učestalost simptoma anksioznosti, depresije, zloupotrebe supstanci porasli su u mnogim delovima sveta među opštom populacijom.

Kako je međutim pandemija uticala na osobe koje su dolazak korona virusa dočekale sa dugogodišnjim iskustvom mentalnih problema?

Još u oktobru prošle godine Svetska zdravstvena organizacija istakla je da je u preko 90 odsto od 130 posmatranih država sveta došlo do prekida usluga u domenu mentalnog zdravlja (pri tome, u više od trećine država u jednom periodu čak ni zbrinjavanje urgentnih stanja nije funkcionalo kao ranije).

Paralelno, dosadašnja istraživanja pokazuju da se mentalno zdravlje osoba koje su u pandemiju ušle sa psihičkim problemima pogoršalo, kao i da su korisnici psihijatrijskih usluga u odnosu na opštu populaciju bili u većem riziku da, ako se zaraze koronom, završe u bolnici i preminu.

O tome kako su korisnici psihijatrijskih usluga izlazili na kraj sa pandemijom Danas je razgovarao sa članicama nevladinih organizacija koje pružaju podršku osobama sa mentalnim problemima – psihoterapeutkinjom Minom Aleksić, predsednicom Udruženja Prostor, Larisom Despotović, predsednicom Nauma, mreže udruženja korisnika sa mentalnim problemima, i Natašom Toskić, psihološkinjom u udruženju Videu.

– Na početku vanrednog stanja bili smo veoma zabrinuti za naše korisnike, jer većina njih živi u disfunkcionalnim porodicama sa malo prijatelja. Organizovali smo veoma brzo telefonsku podršku, pozivali smo ih, želeli smo da ih pratimo. Ispostavilo se, međutim, da su oni veoma dobro izlazili na kraj sa celom situacijom. Njihov stav je bio – ovo je ništa, ne znate kako je nama kada smo zaključani u psihijatrijskim bolnicama. Takođe, prvi put su imali priliku da oni budu ti koji brinu o svojim roditeljima, čime su se promenile uloge moći u porodici, pa više nisu trpeli poniženja kojima su često izloženi – priča Aleksić.

Slično iskustvo ima i Larisa Despotović.

– Na početku nam je izgledalo da su se korisnici čak i bolje adaptirali nego ostala populacija, jer su na jednoj strani već imali iskustvo mentalnih problema, a na drugoj, većina je bila pod kontrolom lekara – kaže Despotović.

Nataša Toskić upozorava, međutim, da iako je moguće da je jedan deo korisnika kroz pandemiju lakše prošao, jer su ušli u nju naviknuti na veći nivo stresa, teško je takvu pretpostavku generalizovati.

– Tek kroz neko vreme videće se prave posledice prethodnog perioda. Jednom delu korisnika stanje se pogoršalo zbog zatvorenosti. Radi se o ljudima kojima je potrebna kontinuirana pomoć i podrška, koju nisu imali zbog mera. Takođe, mnogi žive u domovima koji su i dalje zatvoreni. U jednom periodu oni su bili zatvoreni čak i po spratovima, tako da članovi porodice koji žive u domovima nisu mogli da se viđaju – upozorava Toskić.

Sve tri sagovornice takođe ističu da je prelazak psihijatrijskih odeljenja u kovid sistem mnoge ostavio bez preko potrebne pomoći, što je zapravo bio veći izvor stresa za jedan broj osoba sa mentalnim problemima od samog vanrednog stanja i policijskog časa.

Toskić navodi da je postojao period bez ikakvog reda kada su kontrole sproveđene ispred ambulante, a korisnici na licu mesta prebacivani u druge dispanzere. Despotović objašnjava da su pacijenti u tom periodu morali da se snalaze kako znaju i umeju.

– Nije bilo ni informacija. Sve je bilo konfuzno. Dobijali su samo poruku: „Mi smo sad u kovid sistemu, ne znamo kad ćemo izaći.“ Recepti jesu automatski produžavani, ali ako je nekome bila potrebna promena terapije ili nešto dodatno, nije bilo moguće pa su ljudi išli privatno – dodaje Despotović

Pored prekida u radu psihijatrijskih službi dodatan izvor stresa za mnoge su bile kontradiktorne poruke koje su se mogle čuti.

– Nosite maske, nemojte da nosite maske, dezinfikujte sve, nemojte ništa da dezinfikujete. Na sve nas je to delovalo sluđujuće, a na njih pogotovu, jer se radi o ljudima koji se veoma trude da poštuju pravila i norme upravo da bi se uklopili u društvo i da bi izbegli da na bilo koji način odskaču. Oni u tom periodu nisu znali šta da rade i pozivali su nas sa najrazličitijim pitanjima – ističe Aleksić.

Uloga civilnog sektora odnosno nevladinih organizacija koje rade sa korisnicima psihijatrijskih usluga upravo na ovom mestu došla je do izražaja.

Iako ovakvih organizacija ima malo, i iako su njihovi kapaciteti ograničeni, ovo su bila mesta gde su korisnici psihijatrijskih usluga mogli da dobiju pomoći u vreme kada u zdravstvenom sistemu nije bilo prostora za brigu o njima.

– Tokom pandemije imali smo organizovanu onlajn podršku koja je bila neki vid prve pomoći. I započeli smo projekat javnog zagovaranja „Svako može da pukne“, čiji je cilj da utičemo na početak primene programa zaštite mentalnog zdravlja, koji je donet 2019, a još nije počeo da se primenjuje. Sam program je veoma dobar jer predviđa lečenje u zajednici kroz saradnju svih koji su se bave zaštitom mentalnog zdravlja, ali problem je njegova neprimena – kaže Despotović.

Aleksić navodi da se njeno udruženje tokom pandemije u zavisnosti od mera trudilo da održi postojeće programe. Pored toga, uz podršku programa Vlade Švajcarske ACT, pokrenut je kreativni prostor za mentalno zdravlje.

Upitana koju lekciju možemo da izvučemo iz ove pandemije, ona kaže da se na jednoj strani sami korisnici moraju osnažiti a na drugoj mora se ojačati uloga civilnog sektora jer je to najbolji način da se lečenje izmesti iz institucija u zajednicu, ali i da se obezbedi podrška u kriznim periodima za celo društvo.

– Mi imamo saradnju sa Institutom za mentalno zdravlje koji neke od svojih pacijenta upućuje na nas kao mesto gde mogu da nastave svoj oporavak. Takođe, uspostavljamo saradnju sa pojedinim domovima zdravlja koji bi svoje korisnike mogli da upute na nas baš zato da ne bi završili u psihijatrijskim ustanovama. Civilni sektor može da pokaže ogroman kapacitet i njegova uloga mora više doći do izražaja – zaključuje Aleksić.

Brzo shvatili štetnost

Nataša Toskić, psihološkinja udruženja Vide, navodi da je tokom pandemije bilo poziva zbumjenih korisnika, ali to ocenjuje kao pozitivan signal. „Za razliku od opšte populacije, oni su odmah primetili da njima smetaju sve te informacije koje su oprečne, intruzivne i tražili su odmah podršku. Već u ranim fazama pandemije dobro su shvatili da takve informacije mogu doneti više štete nego koristi i sami su se zaštitili“, objašnjava Toskić.